

Warszawa, dnia 28 stycznia 2026 r.

Poz. 145

**UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 21 stycznia 2026 r.

w 200. rocznicę śmierci Stanisława Staszica

Stanisław Wawrzyniec Staszic, pisarz polityczny i publicysta, filozof i tłumacz, geograf i geolog, ksiądz katolicki, prekursor spółdzielczości i działacz na rzecz poprawy położenia chłopów, urodził się w 1755 roku w Pile.

Otrzymał gruntowne wykształcenie, po ukończeniu seminarium duchownego uzyskał święcenia i w 1779 roku został duchownym. Następnie kształcił się w Paryżu oraz w Lipsku i Getyndze. Otrzymał doktorat obojga praw Akademii Zamojskiej i objął tamtejszą katedrę języka francuskiego.

W celach naukowych podróżował po kraju, prowadząc badania geologiczne i geograficzne. Owocem kilkunastoletnich badań i wypraw była publikacja pierwszego zbiorczego opracowania poświęconego budowie geologicznej ziem polskich „O ziemioródtwie Karpatów i innych gór i równin Polski”, a także opracowanie mapy geologicznej Rzeczypospolitej i krajów ościennych.

Odegrał znaczną rolę w rozwoju przemysłu, działając jako geolog i badacz natury. W latach 1816–1824 pełnił funkcję dyrektora generalnego Wydziału Przemysłu i Kunsztów Królestwa Kongresowego. Przygotował wówczas plan rozbudowy Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Wznowił eksploatację węgla kamiennego ze złoża Reden na terenie obecnej Dąbrowy Górniczej. Z inicjatywy Staszica powstało wiele obiektów przemysłowych, m.in. pierwsze w Królestwie Polskim huty cynku (w tym cztery huty o wspólnej nazwie „Konstanty”) oraz ośrodki hutnictwa żelaza.

W 1802 roku Stanisław Staszic zamieszkał na stałe w Warszawie i włączył się aktywnie w działalność Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a w latach 1808–1826 był jego prezesem.

Jako zwolennik gruntownych reform systemowych w I Rzeczypospolitej w okresie Sejmu Wielkiego wspierał piórem i działaniem przeprowadzane zmiany, w tym wydanymi anonimowo „Uwagami nad życiem Jana Zamoyskiego” i „Przestrogamiami dla Polski”.

Jako właściciel kilku wsi w województwie lubelskim stał się prekursorem spółdzielczości rolniczej, zakładając Towarzystwo Rolnicze Hrubieszowskie. Chłopom przekazał ziemię w dziedziczne użytkowanie, zwolnił ich od pańszczyzny, nadał samorząd, a na terenie gminy stworzył szkoły, szpital i bank pożyczkowy.

Działalność edukacyjną kontynuował w Królestwie Kongresowym, włączając się w organizację Szkoły Akademiczno-Górnicy w Kielcach (pierwszej uczelni technicznej prowadzącej naukę w języku polskim), Uniwersytetu Warszawskiego, Szkoły Cywilnej Dróg i Mostów, Instytutu Agronomicznego i Szkoły Przygotowawczej do Instytutu Politechnicznego. W 1814 roku założył Towarzystwo Dobroczynności, był również współinicjatorem powstania Instytutu Głuchoniemych.

Zmarł 20 stycznia 1826 roku w Warszawie.

Chcąc „być narodowi użytecznym”, w testamencie cały swój majątek przekazał na cele społeczne, charytatywne i gospodarcze. Miał dar skutecznej realizacji swoich pomysłów. Kładł podwaliny pod instytucje, które przetrwały do dzisiaj.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej w 200. rocznicę śmierci Stanisława Staszica przypomina jego życie i dokonania.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Marszałek Senatu: *M. Kidawa-Błońska*